

Traduint una mica

Avui parlem dels xàtxeros

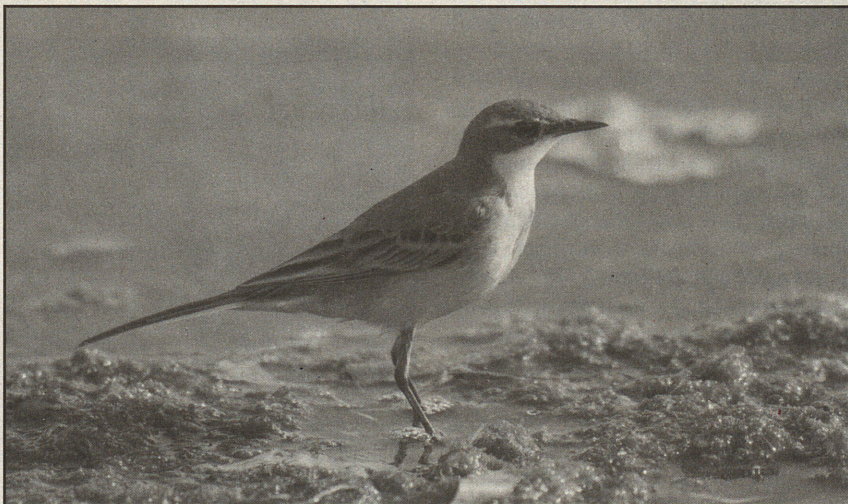
Jesús R. Jurado ¹

A l'article anterior ja vàrem veure qui eren els Motacíl·lids i un dels gèneres que comprèn aquesta família, el dels *Anthus* o Titines. Així és que avui, per tal de tancar aquest grup, parlarem de l'altre gènere, les *Motacilla* o perquè ens entenguem tots, els Xàtxeros. N'hi ha un parell més de gèneres dins la família però no són presents a Europa.

Ja vérem a l'altre capítol per on anava el significat de les paraules *Anthus* i Motacíl·lids. No trobem necessari insistir i podem passar directament a les espècies de Xàtxeros que són presents al nostre

arxipèlag que són les mateixes quatre considerades "europees": *M. flava*, *M. citreola*, *M. cinerea* i *M. alba*. Ja podeu intuir que la interpretació dels noms llatins no ofereix, en aquest cas, cap dificultat així que hem pensat aprofitar aquesta simplicitat per entrar una mica en les subespècies que s'han anat observant i identificant per aquestes contrades.

Tot i seguint l'ordre sistemàtic, el primer Xàtxero és la *Motacilla flava*. La paraula llatina *flava* al·ludeix al color groc, ben igual que els noms comuns que fem servir a qualsevol de les Illes en els que nor-

Xàtxero groc, *Motacilla flava*. Foto: T. Muñoz

(¹) ornitologia@gobmallorca.com

malment, a paraules com a xàtxero, xitxorrito, titina, titeta o llàntia, sempre s'afegeix groc o groga. Aquí podem veure als **Xàtxeros grocs** durant l'època de reproducció i en el moments de les migracions. Com hem dit abans però, donem una mirada a les subespècies identificades que ens visiten: La *Motacilla flava ssp. flava*, és a dir la nominal amb una amplíssima àrea europea de distribució, podríem dir que és el Xàtxero groc groc; la *M. flava ssp. flavissima* és el Xàtxero groc groguíssim, migrador comú però moderat entre nosaltres; la *M. flava ssp. cinereocapilla* o el que seria el mateix, el Xàtxero groc de "cabells" grisos (o cendrosos), pel color del seu capell o pili; la *M. flava ssp. iberiae*, descrita per Hartert en 1921 com a pròpia d'Ibèria, que cria a la Península i les Balears; la *M. flava ssp. feldegg*, considerada rareja a França i Espanya, compta al nostre territori amb tres cites sense homòlogar i fou descrita i batejada el 1830, pel zoòleg bàvar Kurt Michaelles (1807-1834) -que avui dona nom a la nostra Gavina camagrega-, en homenatge al militar i naturalista austríac Christoph von Feldegg (1780-1845); i tancant les subespècies de la *M. flava* que ens visiten, està la *ssp. thumbergi*, que fou descrita i batejada el 1828, pel zoòleg, anatomista i botànic suec Gustav Johann Billberg (1772-1844), com a *thumbergi* en homenatge a un altre naturalista suec molt amic seu, en Carl Peter Thumberg (1743-1828). El botànic Thumberg, autor entre altres obres, d'una *Flora Japonica* (1784), fou també deixeble i col·laborador de Linneu, el creador del sistema binomial.

No hem fet cap recompte però ben probablement el Xàtxero groc és l'espècie, dins la nostra ornitofauna, amb un major nombre de subespècies presents a l'arxipèlag.

El segon Xàtxero només ha estat vist a Mallorca dues vegades -cites homologades-. És un aucell asiàtic i la seva presència entre nosaltres es considera accidental. El nom de l'espècie, *citrea*, deriva del nom llatí de la llimonera i òbviament es refereix al color groc intens del cap i la pitera d'aquest aucell. Tant en castellà com als Països Catalans, el seu nom comú també fa referència a aquest color: per nosaltres és el **Xàtxero citrí**.

Una altra espècie present a les Illes, és la *Motacilla cinerea*, hivernant i migradora entre nosaltres. Dins la Sistemàtica, el llinatge llatí *cinerea* al·ludeix al color cendrós més bé clar, del capell, el clatell i el dors d'aquests aucells. A les diferents illes, tot i que s'ha optat per tractar d'oficialitzar el de **Xàtxero**

Xàtxero cendrós, *Motacilla cinerea*

Xàtxero, *Motacilla alba*. Foto: T. Muñoz

cendrós, conviuen nombrosos noms comuns que no sempre fan referència al color: Titina cendrosa, Titina de la Mare de Déu, Xàtxero gris/blanc/cendrós, Titeta maleïda, etc.

Tira, tira, hem arribat a la *Motacilla alba*, l'espècie d'entre els xàtxeros, més abundant i més coneguda de totes les illes, la que durant l'hivern i els passos migratoris tresca incansable camins, carreteres i camps amb poca o gens de vegetació, reunint-se a passar la nit a llocs de vegades increïblement transitats. El seu cognom llatí ofereix encara menys dificultat d'interpretació: *alba* vol dir blanc. A les diferents illes, tot i que hi ha una gran abundància de noms comuns, moltes vegades aplicats també al Xàtxero cendrós, és majorment coneguda com a Xàtxero blanc o simplement Xàtxero. D'aquesta espècie, dues són les subespècies identificades que passen per l'arxipèlag en migració i per passar l'hivern: la *ssp. alba* i la *ssp. yarrelli*; la primera d'elles, la *ssp. alba* és més abundant i no

de poc però no ens hem de fiar i l'hem d'identificar degudament per no tenir confusions amb l'altra, la *ssp. yarrelli*, que és considerada rara a les Balears, tant en migració com a hivernant. Només explicar, per tancar el tema dels xàtxeros -i dels Motacíl·lids-, qui era aquest Yarrell que dona nom a aquest aucell: fou el britànic John Gould (1804-1881), naturalista i editor, el que va descriure la forma esmentada el 1837 dedicant-la, en batejar-la, a un altre naturalista i llibreter anglès, en William Yarrell (1784-1856), que deixà obres com *The History of British Fishes* (1836), o *The History of British Birds* (1843).

En una altra ocasió seguirem espinzellant algun altre grup d'aus per saber alguna cosa del que ens diuen els seus noms científics i dels personatges que els envolten. Fins aleshores.